

Zarys historii Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej

History of the International Organization of Legal Metrology at a glance

Joanna Sękala (Biuro Metrologii Prawnej, GUM)

Artykuł podsumowuje proces tworzenia struktur organizacyjnych oraz sześćdziesięcioletnią historię Międzynarodowej Organizacji Metrologii Prawnej – OIML (*Organisation Internationale de Métrologie Légale*), jedynej instytucji międzynarodowej o zasięgu globalnym, działającej w obszarze metrologii prawnej. Autorka opisała kolejne etapy funkcjonowania OIML, osadzając je w realiach geopolitycznych danego okresu. Ponadto w artykule silnie zaakcentowano rolę Polski i Polaków w procesie budowy Organizacji.

Article summarizes the process of creating organizational structures and over 60 years long history of the International Organization of Legal Metrology, the only international institution with global reach, operating in the field of legal metrology. The author describes the successive stages of the OIML's functioning, embedding them in the context of the period's geopolitical reality. Additionally, this article strongly emphasizes the role of Poland in the construction of the Organization.

Geneza powstania

Sięgając do genezy powstania Organizacji należy pamiętać, że dyskusje dotyczące jej ustanowienia rozpoczęły się na długo przed tym, jak OIML została formalnie powołana do życia.

W pierwszym okresie po podpisaniu Konwencji Metrycznej w 1875 r., dominowało przekonanie, że harmonizacja krajowych wzorców kilograma i metra umożliwi ujednoczenie wyników pomiarów, a co za tym idzie stanowić będzie wystarczające narzędzie służące eliminacji barier w handlu. W praktyce szybko zdano sobie sprawę z tego, iż harmonizacja w tak wąskim zakresie jest niewystarczająca. Rozbieżności w wynikach pomiarów były skutkiem różnic nie tylko na poziomie wzorców pierwotnych. Wynikały one między innymi z faktu, iż procedury dotyczące utrzymania spójności pomiędzy wzorcami pierwotnymi a przyrządami pomiarowymi, w różnych państwach wyglądały inaczej. Ponadto wymagania w stosunku do

przyrządów pomiarowych w zakresie ich dokładności oraz procedury związane z ich legalizacją również nie były jednolite.

Z tego powodu niektóre spośród państw, które uczestniczyły w Generalnej Konferencji Miar (CGPM), coraz głośniej postulowały rozszerzenie kompetencji Międzynarodowego Biura Miar (BIPM) o praktyczne i prawne aspekty metrologii, w szczególności zaś o kwestie związane z wzorcowaniem i legalizacją przyrządów pomiarowych.

Podczas 8. posiedzenia Generalnej Konferencji Miar w 1933 r. rząd Związku Radzieckiego wystąpił z inicjatywą utworzenia Komitetu Konsultacyjnego ds. Metrologii Stosowanej – organu doradczego CGPM, lub innego podmiotu o charakterze międzyrządowym, który specjalizowałby się w zagadnieniach związanych z metrologią stosowaną. W wyniku decyzji podjętych w tym samym roku przez Generalną Konferencję Miar i Międzynarodowy Komitet Miar (CIPM), **w lipcu 1937 r. zwołana została przez rząd**

W dniu 12 października 1955 r. w Paryżu przedstawiciele pełnomocni 24 państw złożyli, w imieniu swoich rządów, podpisy pod Konwencją ustanawiającą Międzynarodową Organizację Metrologii Prawnej, powołując tym samym do życia pierwszą organizację o charakterze międzynarodowym, działającą w obszarze metrologii prawnej.

francuski pierwsza Międzynarodowa Konferencja Metrologii Stosowanej [6]. Przewodniczącym Konferencji, w której udział wzięli przedstawiciele 37 rządów [6], został Zdzisław Rauszer, ówczesny Dyrektor Głównego Urzędu Miar oraz, od 1933 r., członek Międzynarodowego Komitetu Miar [8]. Uczestnicy spotkania szybko doszli do przekonania, że dyskusje powinny toczyć się nie tyle wokół kwestii związanych z metrologią stosowaną czy praktyczną, ale wokół metrologii prawnej, koncentrującej się na obrocie towarami i regulacjach prawnych w tym zakresie [5]. Wśród kluczowych decyzji powziętych podczas spotkania, niewątpliwie najistotniejszą było **powołanie Tymczasowego Komitetu Metrologii Prawnej, któremu powierzono opracowanie projektu międzynarodowej konwencji metrologii prawnej**, ustanawiającej stały międzynarodowy organ ds. metrologii prawnej [1]. Na czele Tymczasowego Komitetu stanął Zdzisław Rauszer, który jego pracami kierował do 1949 r. [11].

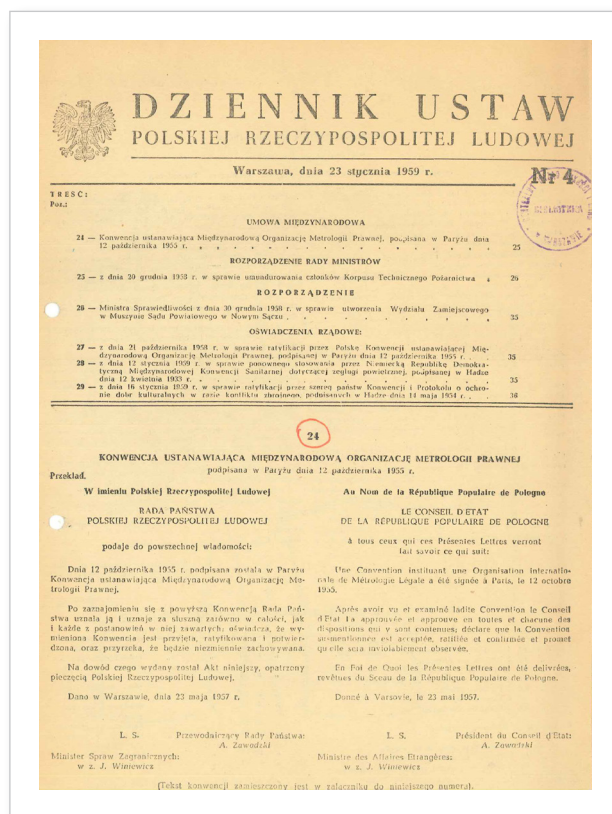
Kolejne spotkanie Komitetu miało się odbyć w Berlinie w 1938 r. Ze względu na panującą ówczesnie sytuację międzynarodową, pierwsze spotkanie mogło się odbyć dopiero w 1950 r. w Paryżu. W ciągu dwóch kolejnych lat Komitet Tymczasowy prowadził prace zdalnie, drogą pocztową, po to by ponownie spotkać się w 1952 r. w Brukseli. Spotkanie zakończyło się porozumieniem, w wyniku którego **12 października 1955 r. przedstawiciele 24 państw podpisali Konwencję ustanawiającą Międzynarodową Organizację Metrologii Prawnej** [9]. W imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Konwencję podpisał Stanisław Gajewski, ówczesny ambasador Polski we Francji.¹ Konwencja została ratyfikowana i podana do publicznej wiadomości przez Radę Państwa 23 maja 1957 r. Zdzisław Rauszer niestety nie doczekał podpisania Konwencji. Zmarł 20 października 1952 r. w Warszawie [8].

Cele organizacji

Wśród celów i kluczowych zadań Organizacji, określonych w pierwszym rozdziale Konwencji, znalazły się:

- utworzenie ośrodka dokumentacji i informacji o organach państwowych zajmujących się legalizacją i prawną kontrolą metrologiczną oraz

¹ W tekście Konwencji widnieje informacja, iż w imieniu Polski Konwencję podpisał J. Gajewski.

o przyrządach pomiarowych, z punktu widzenia ich założeń, konstrukcji i stosowania (art. I pkt 1);

- tworzenie ogólnych zasad metrologii prawnej (art. I pkt 3);
- prowadzenie badań zagadnień metrologii prawnej o charakterze prawodawczym, w celu ujednoczenia przepisów (art. I pkt 4);
- sporządzanie wzorcowych aktów prawnych w zakresie budowy i stosowania przyrządów pomiarowych (art. I pkt 5);
- ustalanie cech charakterystycznych i właściwości niezbędnych, którym powinny odpowiadać przyrządy pomiarowe, aby mogły być wzajemnie uznawane przez państwa członkowskie (art. I pkt 7);
- rozwój wzajemnych stosunków pomiędzy administracjami miar, instytucjami zajmującymi się metrologią prawną oraz państwami członkowskimi Organizacji (art. I pkt 8).

Struktura organizacyjna

Struktura organizacyjna organów powołanych do życia dla realizacji głównych zadań Organizacji określonych w Konwencji, przypominała strukturę orga-

nów funkcjonujących w ramach systemu Konwencji Międzynarodowej. Zgodnie z tym aktem prawnym organami OIML miały być:

- **Międzynarodowa Konferencja Metrologii Prawnej** (*la Conférence internationale de métrologie légale*),
- **Międzynarodowy Komitet Metrologii Prawnej** (*le Comité international de métrologie légale*, CIML);
- **Międzynarodowe Biuro Metrologii Prawnej** (*le Bureau international de métrologie légale*, BIML) oraz
- **zespoły robocze.**

Międzynarodowa Konferencja Metrologii Prawnej

Centralnym organem OIML stała się **Międzynarodowa Konferencja Metrologii Prawnej**, do której należały decyzje w kwestiach finansowych i „politycznych”. Przede wszystkim Konferencja „uchwala zalecenia przeprowadzenia wspólnej akcji” przez swoich członków w dziedzinie metrologii prawnej (art. VIII Konwencji OIML). Członkami Konferencji są państwa, będące Stronami Konwencji OIML, które na jej posiedzenia delegują swoich urzędowych przedstawicieli (art. V i VII). Konwencja daje państwom możliwość udziału w pracach Organizacji, także w charakterze tzw. „korespondentów”. Korespondenci nie są członkami Międzynarodowej Konferencji, ale mogą brać udział w jej posiedzeniach w roli obserwatorów, z głosem doradczym (art. V).

Konferencja podejmuje decyzje większością kwalifikowaną 4/5 głosów, w obecności minimum 2/3 państw członkowskich, spośród których 4/5 musi oddać ważny głos. Głosy wstrzymujące się lub nieważne nie są traktowane, jako głosy ważne. W sprawach administracyjnych, związanych z funkcjonowaniem Organizacji i jej organów, wymagana jest większość bezwzględna (art. VIII).

Konwencja określa jednoznacznie stopień, w jakim sygnatariusze są zobowiązani do stosowania jej przepisów oraz implementowania decyzji, podejmowanych przez ustanowione przez nią organy. Z jednej strony wszystkie zagadnienia, które dotyczą ustawodawstwa i administracji danego państwa członkowskiego są wyłączone z kompetencji Konferencji, chyba że państwo tego zażąda (art. IV). Z drugiej strony **państwa członkowskie mają „moralne” zobowiązanie wpro-**

wadzania w życie na gruncie prawa krajowego uchwał Konferencji, w miarę swoich możliwości (art. VIII).

Konferencja miała zbierać się przynajmniej raz na sześć lat (art. X). Obecnie posiedzenia mają miejsce co dwa lata.

Międzynarodowy Komitet Metrologii Prawnej (CIML)

O ile zatwierdzanie kluczowych decyzji i działań Organizacji, zgodnie z Konwencją, jest zadaniem spoczywającym na Międzynarodowej Konferencji, o tyle **podejmowanie inicjatyw i prowadzenie głównych prac w obszarze tworzenia ogólnych zasad metrologii prawnej, ujednocniania przepisów, czy rozwoju wzajemnych stosunków pomiędzy podmiotami zajmującymi się metrologią prawną, należy do Międzynarodowego Komitetu Metrologii Prawnej (CIML).** Komitet został określony przez twórców Konwencji mianem „organu roboczego Konferencji”

*Podczas posiedzeń, **Komitet podejmuje decyzje w formie uchwał, uzyskujących moc obowiązującą, gdy** liczba obecnych lub reprezentowanych członków jest równa co najmniej 3/4 składu Komitetu i **gdy uchwała uzyska poparcie 4/5 oddanych głosów**, zaś liczba oddanych głosów jest równa co najmniej 4/5 liczby uczestników posiedzenia. Głosy wstrzymujące się i nieważne nie są traktowane jako głosy oddane (art. XVII). Ponadto Komitet może podejmować decyzje w drodze korespondencyjnej. Uchwały podjęte w toku korespondencyjnym zyskują moc obowiązującą, gdy wszyscy członkowie byli wezwani do zajęcia stanowiska oraz gdy uchwała została zatwierdzona jednomyślnie, przy założeniu, że liczba głosów oddanych wynosi co najmniej 2/3 wszystkich członków Komitetu. Za głosy oddane nie uważa się głosów wstrzymujących się lub nieważnych (art. XVII).*

(art. XII). Jego rola, w zakresie realizacji głównych zadań spoczywających na OIML, jest kluczowa w okresach między posiedzeniami Konferencji.

W pierwotnej wersji Konwencji, przyjętej w 1955 r., Komitet był organem wykonawczym, składającym się co najwyżej z 20 członków o różnej przynależności państwowej, wybieranych na 6-letnią kadencję przez Konferencję. W 1968 r. artykuł XIII Konwencji został zmieniony, zaś Komitet przestał być organem

kadencyjnym ze składem wyłanianym w drodze wyborów. Zmieniony artykuł XIII stanowi, iż **Komitet składa się z przedstawicieli wszystkich państw członkowskich, wyznaczanych przez swoje rządy.** Zmianie nie uległ natomiast zapis, że decyzje podejmowane przez członków Komitetu nie stanowią zobowiązania dla rządów reprezentowanych przez nich krajów.

Na czele Komitetu stoją przewodniczący oraz pierwszy i drugi zastępca, wyłaniani przez pozostałych członków (art. XV). Zgodnie z Konwencją Komitet musi zbierać się przynajmniej raz na dwa lata (art. XVI), w praktyce posiedzenia odbywają się co roku.

Międzynarodowe Biuro Metrologii Prawnej (BIML)

BIML zapewnia obsługę administracyjną i organizacyjną pozostałym organom Organizacji (art. XIX) i stanowi międzynarodowy ośrodek dokumentacji i informacji w zakresie metrologii prawnej. Jednocześnie, wraz z Komitetem, Biuro, którego siedziba mieści się we Francji, odpowiada za wykonywanie uchwał Międzynarodowej Konferencji. Zgodnie z art. XXIII Konwencji Biuro jest instytucją użyteczności publicznej i posiada osobowość prawną, jak również korzysta z przywilejów i uprawnień przysługujących instytucjom międzynarodowym na podstawie ustawodawstwa obowiązującego w każdym z państw członkowskich.

Zespoły robocze

Artykuł XVIII Konwencji daje Komitetowi możliwość zlecenia pewnych prac na stałe lub czasowo zespołom roboczym lub rzeczoznawcom technicznym albo prawnym, działającym na określonych warunkach. W praktyce, to właśnie na tych zespołach spoczywa zasadniczy ciężar opracowywania dokumentów technicznych Organizacji. W ciągu 60 lat funkcjonowania OIML wewnętrzne procedury dotyczące prac technicznych, jak również podmioty zaangażowane w te prace, ulegały zmianom. Niezależnie jednak od tego, czy prace techniczne realizowane były w ramach sekretariatów wiodących (*les Secrétariats-pilotes*), sekretariatów sprawozdawczych (*les Secrétariats-rapporteurs*), komitetów i podkomitetów technicznych (*Technical Committees and Subcommittees*) czy grup projektowych (*Project Groups*), jak ma to miejsce obecnie, niezmiennie kluczową rolę w tym obszarze odgrywają państwa członkowskie, które delegują do

uczestnictwa w pracach technicznych swoich ekspertów krajowych.

Pierwsze lata

Już w ciągu pierwszych kilkunastu lat istnienia OIML stało się jasne, że jej struktura organizacyjna, w szczególności daleko idące **uzależnienie postępów w pracach technicznych od zaangażowania ekspertów krajowych**, może być zarówno siłą, jak i największą słabością Organizacji. Od samego początku funkcjonowanie OIML było ściśle powiązane z globalną sytuacją gospodarczą i polityczną. W latach 50.

Polskim akcentem w działalności Organizacji w tym okresie, był wybór w 1959 r. na zastępcę dyrektora BIML Jerzego Jasnorzewskiego, kierownika Zakładu Metrologicznego Długości, Kąta i Czasu w Głównym Urzędzie Miar, członka ekspedycji naukowej Polskiej Akademii Nauk na Spitsbergen, wcześniej pełniącego funkcję stałego przedstawiciela Polski w Tymczasowym Komitecie Metrologii Prawnej. Jasnorzewski piastował stanowisko zastępcy dyrektora Biura przez 10 lat (dwie kadencje) [8]. Jego niewątpliwą zasługą było stworzenie centrum dokumentacji państw członkowskich OIML. Ponadto pozostawił po sobie bogaty dorobek artykułów w języku polskim, francuskim i rosyjskim.

i 60. w większości państw członkowskich funkcjonowały dobrze rozwinięte struktury administracji miar, dysponujące liczną kadrą techniczną, chętnie angażującą się we współpracę międzynarodową. W Europie Zachodniej zmiany regulacyjne w ramach budowy Wspólnego Rynku Europejskiego, w tym opracowanie dyrektyw metrologicznych, miały miejsce w tym samym czasie, co rozwój pierwszych zaleceń OIML i przy udziale praktycznie tych samych ekspertów [1]. Z drugiej strony współpraca metrologiczna prowadzona w ramach Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, przyniosła dynamiczny rozwój przepisów technicznych w zakresie legalizacji i wzorcowań przyrządów pomiarowych w państwach Europy Wschodniej. OIML, dzięki technicznemu charakterowi prowadzonych przez siebie prac oraz neutralnej politycznie postawie, miała unikalną możliwość czerpania z wiedzy eksperckiej obydwu bloków

Polacy w OIML

Członkowie CIML z Polski

1955–1959	Jerzy Jasnorzewski [11]
1959–1965	Wilhelm Wojtyła (w latach 1958–1965 Prezes GUM*)
1965–1972	Zygmunt Ostrowski (w latach 1965–1972 Prezes CUJiM)
1973–1973	Tadeusz Podgórski (w latach 1969–1972 Wiceprezes CUJiM-PKniM)
1973–1976	Józef Machowski (w latach 1973–1977 Wiceprezes PKNiM-PKNMiJ)
1976–1989	Tadeusz Podgórski (w latach 1975–1989 Wiceprezes PKNiM-PKNMiJ)
1990	Janusz Maciejewicz (w latach 1987–1990 Prezes PKNMiJ)
1990–1993	Zbigniew Referowski (w latach 1990–1993 Wiceprezes PKNMiJ)
1994–2003	Krzysztof Mordziński (w latach 1990–2003 Prezes PKNMiJ-GUM)
2003–2008	Barbara Lisowska (w latach 2000–2009 Wiceprezes GUM)
Od 2008 –	Dorota Habich (od 2007 r. Wiceprezes GUM)

Członkowie honorowi CIML

Zdzisław Rauszer – wybrany pośmiertnie
Jan Obalski – wybrany pośmiertnie

Rada Przewodniczącego

1967–1972 Zygmunt Ostrowski

Międzynarodowe Biuro Metrologii Prawnej (BIML)

1959–1969 zastępca dyrektora – Jerzy Jasnorzewski
1974–1981 zastępca dyrektora – Zbigniew Referowski

Opracowanie własne na podstawie informacji z wydań Biuletynu OIML z lat 1960–2015

* GUM – Główny Urząd Miar: 1919–1966 i od 1994; CUJiM – Centralny Urząd Jakości i Miar: 1966–1972; PKNiM – Polski Komitet Normalizacji i Miar: 1972–1979; PKNMiJ – Polski Komitet Normalizacji, Miar i Jakości: 1979–1994.

politycznych. W 1960 r. w gronie państw członkowskich i korespondentów OIML były zarówno państwa założycielskie późniejszej Unii Europejskiej: kraje Beneluksu, Niemcy, Francja, Włochy, jak też i Związek Radziecki, Polska, Rumunia, Jugosławia, czy Czechosłowacja. Wielka Brytania stała się pełnoprawnym członkiem OIML w 1962 r., a Stany Zjednoczone dziesięć lat później [1].

Nie należy zapominać, że ekspercki charakter prac Organizacji i jej uzależnienie od zasobów kadrowych, którymi dysponowały państwa członkowskie, miały również negatywny wpływ na funkcjonowanie

OIML. **Niejednokrotnie państwa Europy Zachodniej i Wschodniej miały różne poglądy dotyczące niezbędnego zakresu regulacji w obszarze metrologii prawnej.** W Europie Zachodniej postulowano ograniczenie prawnej kontroli metrologicznej do przyrządów pomiarowych stosowanych w handlu i do pewnego stopnia w dziedzinach, takich jak medycyna, bezpieczeństwo czy kontrola zanieczyszczeń. Z drugiej strony w Europie Wschodniej praktycznie wszystkie przyrządy pomiarowe były objęte prawną kontrolą metrologiczną. OIML musiała również zmierzyć się z problemem braku akceptacji ze strony przedstawicieli innych organizacji międzynarodowych, działających w dziedzinach związanych z metrologią prawną. W pierwszym okresie funkcjonowania OIML praktycznie nie istniała współpraca z organami Konwencji Metrycznej. Niemniej najpoważniejsze konflikty kompetencyjne pojawiły się w obszarze związanym z normalizacją. Przedstawiciele takich organizacji, jak ISO, czy IEC uznali, że niektóre z obszarów działalności OIML pokrywają się z działaniami prowadzonymi przez te organizacje. To niejednokrotnie prowadziło do napięć i nieporozumień. Pomimo tych trudności, OIML była w stanie rozbudować swoje struktury i umocnić pozycję w obszarze regulacji technicznych. **Pod koniec lat 60. w ramach OIML funkcjonowało blisko 70 zespołów technicznych, określanych wówczas mianem sekretariatów sprawozdawczych** (*les Secrétariats-rapporteurs*), realizujących projekty w obszarze metrologii prawnej.

W 1968 r. OIML liczyła 36 państw członkowskich, zaś 7 kolejnych miało status członków korespondentów.

III Międzynarodowa Konferencja Metrologii Prawnej

W czasie III Międzynarodowej Konferencji Metrologii Prawnej, która odbyła się w Paryżu w 1968 r., zatwierdzonych zostało osiemnaście zaleceń, zaś w stosunku do ośmiu Konferencja przyznała Międzynarodowemu Komitetowi mandat do zatwierdzenia ich, po usunięciu niewielkich uchybień technicznych [4].

Ponadto Konferencja zatwierdziła niezwykle ważną publikację, z punktu widzenia udziału Polski w pracach organizacji, tj. międzynarodowe zalecenie OIML pt.: **Słownik Metrologii Prawnej – Terminy Podstawowe** (*Vocabulaire de métrologie légale – Termes fondamentaux*). Został on przygotowany przez Sekretariat Wykonawczy A.2 „Słownik metrologii prawnej, ter-

TROISIÈME CONFÉRENCE INTERNATIONALE
DE MÉTROLOGIE LÉGALE

Paris - du 21 au 26 octobre 1968

COMPTE RENDU RÉSUMÉ

(un Procès-verbal détaillé est en cours d'impression)

OUVERTURE de la CONFÉRENCE

La Troisième Conférence internationale de Métrologie légale a été ouverte le Lundi 21 octobre par Monsieur André BETTENCOURT, Ministre de l'Industrie de la République Française.

Pierwsza strona streszczenia sprawozdania z III Międzynarodowej Konferencji Metrologii Prawnej w 1968 r. (Bulletin de l'OIML nr 34, grudzień 1968, s. 37)

miny podstawowe” (*le Secrétariat-rapporteur A.2 „Vocabulaire de métrologie légale, termes fondamentaux”*), którego pracami od 1961 r. kierował przedstawiciel Polski. Publikacja Słownika była jednym z największych osiągnięć naukowych w dziedzinie metrologii prawnej w tym okresie. **Osobą, której Polska zawdzięcza ten sukces, był kierujący pracami sekretariatu prof. dr Jan Obalski**, światowej klasy autorytet w dziedzinie terminologii metrologicznej, przez wiele lat związany z Głównym Urzędem Miar.² W realizację projektu zaangażowani byli również zastępca dyrektora BIML, Jerzy Jasnorzewski oraz Tadeusz Maczubski, przez wiele lat związany z administracją miar [8]. W późniejszych latach do słownika załączono dwa uzupełnienia, zatwierdzone przez Międzynarodowe Konferencje Metrologii Prawnej w 1972 i 1976 r. Drugie wydanie Słownika ukazało się w 1978 r.

Opracowanie słownika do dziś stanowi jedno z największych osiągnięć polskiej metrologii na arenie międzynarodowej. Ujednolicenie pojęć metrologicznych w skali międzynarodowej było bez

² Prof. Obalski nie doczekał oficjalnej publikacji Słownika. Zmarł tragicznie w Warszawie 13 września 1968 roku. III Międzynarodowa Konferencja nadała mu pośmiertnie tytuł Honorowego Członka Międzynarodowego Komitetu Metrologii Prawnej.

wątpienia zadaniem niezwykle ambitnym i trudnym zarazem, nie tylko ze względu na wyzwania językowe, którym trzeba było stawić czoła, ale przede wszystkim z uwagi na różnice naukowe i światopoglądowe, które dzieliły uczestników prac. Osiągnięcie kompromisu, poprzez wypracowanie definicji ścisłych, kompleksowych, jednoznacznych i niedyskusyjnych, niejednokrotnie graniczyło z niemożliwością. Publikacja ta była ówczesnie jedynym słownikiem z zakresu metrologii, obejmującym podstawy tej interdyscyplinarnej dziedziny. Nie dziwi więc fakt, iż przez blisko dwie dekady Słownik stanowił podstawowy punkt odniesienia w zakresie terminologii metrologicznej. I utrzymał tę dominującą pozycję aż do wydania w 1984 r. Międzynarodowego Słownika Podstawowych i Ogólnych Terminów Metrologii (*International vocabulary of basic and general terms in metrology, VIM*), opracowanego dzięki współpracy siedmiu organizacji międzynarodowych: BIPM, IEC, IFCC, ISO, IUPAC, IUPAP i OIML).

Współpraca z krajami rozwijającymi się

Pierwsze lata istnienia Organizacji charakteryzowały się również dużą aktywnością w obszarze współpracy z krajami rozwijającymi się. **Od początku swojego istnienia OIML angażowała się w działania mające na celu budowę struktur administracyjnych w obszarze metrologii prawnej w tych krajach.** Wśród głównych realizatorów tej polityki należy wymienić przedstawicieli Indii, Indonezji i Maroka, aktywnie wspieranych przez inne państwa członkowskie, takie jak Sri Lanka i Kuba, a także przez bardziej uprzemysłowione Niemcy, Francję, Wielką Brytanię i ZSRR.

Lata 70. i 80. – rozwój współpracy międzynarodowej

Pod koniec lat 60. XX wieku w Organizacji coraz silniej odczuwalna była potrzeba reform. Chodziło o lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich i finansowych oraz skuteczniejsze radzenie sobie z różnymi potrzebami wyrażanymi przez państwa członkowskie. Celem było także ograniczenie konfliktów w obszarze prac technicznych. A te występowały w kontaktach z innymi instytucjami międzynarodowymi, w szczególności z ISO [1]. Kompletna restrukturyzacja organów technicznych OIML, w tym wprowadzenie nowych metod planowania i realizacji prac technicznych, zostały zainicjowane przez ZSRR.

Proces ten miał swój początek w 1972 r. w Londynie na IV Międzynarodowej Konferencji Metrologii Prawnej, podczas której przyjęty został dokument zatytułowany «*Politique de travail de l'Organisation Internationale de Métrologie Légale*». Zgodnie z dokumentem prace techniczne OIML miały być od tej pory realizowane przez sekretariaty wiodące (*les Secrétariats-pilotes*) i sprawozdawcze (*les Secrétariats-rapporteurs*) [3].

Dynamicznie rosnąca liczba realizowanych projektów z całą pewnością przekroczyłaby ówczesne możliwości Organizacji, gdyby nie wzrost liczby członków OIML. Wydarzeniem, które miało korzystny wpływ na dynamikę i poziom prac technicznych, było przystąpienie do Organizacji w 1972 r. Stanów Zjednoczonych. Jednocześnie lata 70. przyniosły wzrost aktywności w dziedzinie prac technicznych niektórych państw członkowskich, takich jak Australia czy Japonia. Dzięki tym wydarzeniom prace OIML nabrały bardziej międzynarodowego charakteru, mimo że większość sekretariatów nadal pozostawała pod kierownictwem państw europejskich.

Współpraca z organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi

W połowie lat 70. wciąż nierozwiązany pozostawał problem sporów kompetencyjnych pomiędzy OIML a innymi międzynarodowymi organizacjami naukowymi, technicznymi i normalizacyjnymi, jak również z niektórymi organizacjami regionalnymi, związanymi z metrologią prawną. V Międzynarodowa Konferencja Metrologii Prawnej w Paryżu w 1976 r., w której udział wzięli przedstawiciele dziesięciu różnych organizacji międzynarodowych i regionalnych, położyła główny nacisk na potrzebę rozwoju współpracy między poszczególnymi instytucjami i zachęcała do zawierania porozumień w sprawie współpracy. W kolejnych latach porozumienia te były z powodzeniem realizowane i przyniosły korzystne rezultaty, przede wszystkim w konsolidacji przepisów technicznych.

Na początku lat 80. Organizacja liczyła już 46 państw członkowskich i 18 członków korespondentów. Ponadto OIML współpracowała z licznymi międzynarodowymi i regionalnymi organizacjami i miała na swoim koncie publikację ponad 60 dokumentów technicznych [12].

Dalsza współpraca z krajami rozwijającymi się

W latach 80. nastąpiło rozszerzenie współpracy OIML z krajami rozwijającymi się. Nawiązano ścisłą współpracę z agendami ONZ, specjalizującymi się w budowaniu kapitału rozwojowego w krajach o mniej zaawansowanych gospodarkach: Organizacją Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego (*United Nations Industrial Development Organization – UNIDO*) oraz Organizacją Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO*). Porozumienie określające zasady współpracy OIML z UNIDO [10] podpisane zostało w Waszyngtonie podczas VI Międzynarodowej Konferencji Metrologii Prawnej w 1980 r. [12]. Podczas tej samej Konferencji podjęta została decyzja w sprawie utworzenia tzw. „Rady Rozwoju”, organu doradczego Przewodniczącego CIML, którego misją było koordynowanie działań OIML oraz innych organizacji międzynarodowych, w obszarze współpracy z krajami rozwijającymi się, w szczególności poprzez wspieranie budowy w tych krajach nowoczesnych struktur organizacyjnych w dziedzinie metrologii prawnej.

Lata 80., 90. i początek nowego millenium

W tym okresie wiele czynników gospodarczych, społecznych i politycznych miało głęboki wpływ na funkcjonowanie OIML. **Od początku lat 80., tendencje związane z globalizacją wymuszały na organizacjach międzynarodowych i regionalnych coraz dalej idącą koordynację działań.** Znaczna jej część była prowadzona pod auspicjami Światowej Organizacji Handlu, a zwłaszcza Komitetu TBT, który stanowił podstawowe forum dialogu między kilkunastoma międzynarodowymi organizacjami normalizacyjnymi i metrologicznymi, w tym ISO, IEC oraz OIML. W tym samym okresie OIML nawiązała bliższą współpracę z BIPM i ILAC [1].

Lata 80. i 90. w wielu krajach przyniosły przekonanie o potrzebie wprowadzania dalszych regulacji technicznych w obszarze metrologii prawnej. Takie tendencje pojawiły się nie tylko w krajach o ugruntowanych gospodarkach rynkowych, ale również tam, gdzie przechodzono od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki wolnorynkowej. Przekonanie państw członkowskich o istotnej roli metrologii prawnej we współpracy gospodarczej i społecznej, sprzyjało podejmowaniu kolejnych działań w obsza-

rze regulacyjnym. Niemniej przełom XX i XXI wieku przyniósł wielu krajom trudności gospodarcze, co z kolei spowodowało znaczne zmniejszenie środków finansowych przeznaczanych na realizację krajowych usług metrologicznych oraz zmniejszenie zasobów ludzkich dostępnych dla organów technicznych OIML.

Kolejną tendencją, która dała się zauważyć w tym okresie, był **rozwój aktywności międzynarodowej na szczeblu regionalnym**, charakterystyczny zarówno dla metrologii prawnej, jak i metrologii naukowej, akredytacji, normalizacji i wielu innych pochodnych dziedzin. Dla OIML oznaczało to znaczne zmniejszenie zasobów eksperckich z państw członkowskich. Miało to niewątpliwie szkodliwy wpływ na rozwój współpracy metrologicznej na poziomie globalnym. **Podczas kolejnych Międzynarodowych Konferencji Metrologii Prawnej, poczynawszy od połowy lat 80., koncentrowano się na działaniach, które miały na celu potwierdzenie globalnego przywództwa OIML w tej dziedzinie metrologii.** Między innymi podjęto decyzję o zwiększeniu częstotliwości posiedzeń Konferencji. Miały się one odbywać co 4 lata, a nie tak jak dotychczas, co 6 lat. Ponadto Posiedzenia Międzynarodowego Komitetu miały się odbywać co roku.

Kluczowymi działaniami, które podjęto w tym okresie, były:

- **radikalna zmiana programu prac technicznych OIML**, tak żeby koncentrowały się one na tych elementach, które są uważane za priorytetowe przez większość członków OIML;
- **reforma organów technicznych** (utworzenie komitetów i podkomitetów technicznych w miejsce sekretariatów wiodących i sprawozdawczych) oraz procedur w zakresie prowadzenia prac technicznych, w celu osiągnięcia lepszej wydajności i elastyczność działań [7];
- **ustanowienie w 1991 r. systemu certyfikacji OIML**, w ramach którego mogą być wydawane świadectwa dla przyrządów spełniających wymagania określone w odpowiednich zaleceniach OIML (założenia systemu certyfikacji OIML opracował Zbigniew Referowski) [8];
- **rozwój nowoczesnych narzędzi komunikacyjnych i informacyjnych** (Biuletyn OIML, strona internetowa OIML) [1].

Historia najnowsza

Aktualnie OIML tworzy 60 państw członkowskich i 68 państw mających status korespondentów. Blisko 40 organizacji i instytucji na stałe współpracuje z Organizacją w ramach komitetów i podkomitetów technicznych OIML i posiada swoich przedstawicieli w jej organach roboczych. **Liczba aktualnych publikacji OIML wynosi ponad 170. Ponadto, od początku 2005 r. Organizacja wydała ponad 3500 certyfikatów.**

W 2013 r., wraz z zatwierdzeniem przez CIML nowych dyrektyw technicznych OIML (*OIML B 6-1:2013 Directives for OIML technical work*), miała miejsce kolejna reforma w obszarze prac technicznych. Dokument wprowadził zasadnicze zmiany w zakresie procedur towarzyszących tworzeniu publikacji technicznych, między innymi poprzez stworzenie grup projektowych, podlegających komitetom i podkomitetom technicznym, realizującym konkretne projekty w zakresie tworzenia lub nowelizacji publikacji (jedna publikacja → jeden projekt → jedna grupa projektowa). Pracami grup projektowych kierują państwa członkowskie, pełniące funkcję przewodniczących grupy projektowej (*PG conveners*). Do nich należy tworzenie kolejnych projektów publikacji, koordynacja działań członków grupy, dążenie do osiągnięcia konsensusu w kwestiach

Udział Polski w pracach technicznych OIML

Polska kieruje obecnie pracami trzech grup projektowych:

Grupa Projektowa TC 1/P 3

New publication: *The set up and maintenance of a bi-lingual electronic vocabulary*
Przewodniczący PG – **Jerzy Borzymiński**

Grupa Projektowa TC 7/SC 1/P 2

Revision of R 66: *Length measuring instruments*
Przewodniczący PG – **Artur Trościanko**

Grupa Projektowa TC 9/SC 4/P 2

Revision of R 22: *International alcoholometric tables*
Przewodnicząca PG – **Elżbieta Lenard**

Ponadto **Główny Urząd Miar posiada swoich przedstawicieli w blisko 120 organach roboczych OIML** (komitetach, podkomitetach i grupach projektowych).

spornych i nadawanie pracom odpowiedniej dynamiki w celu realizacji modelowego harmonogramu tworzenia publikacji, która co do zasady powinna przejść fazę prac na poziomie grupy projektowej w ciągu maksymalnie trzech lat.

Podsumowanie

Praktycznie od początku istnienia, Międzynarodowa Organizacja Metrologii Prawnej była uzależniona od panujących w danym okresie realiów politycznych, gospodarczych i społecznych. Niemniej w wielu momentach historii, dzięki technicznemu charakterowi projektów realizowanych w ramach Organizacji, państwa członkowskie, niezależnie od światopoglądu i położenia geopolitycznego, intensywnie angażowały się w prace techniczne OIML.

Dzięki temu OIML, która na wstępnym etapie projektów miała stanowić jedynie organ doradczy Generalnej Konwencji Miar, dziś jest najbardziej znaczącą organizacją międzynarodową w obszarze metrologii prawnej. Ma zasięg globalny, a zasadności jej funkcjonowania i dorobku nikt nie może kwestionować.

Organizacja przechodziła lepsze i gorsze okresy swojej aktywności, charakteryzujące się większą lub mniejszą aktywnością i zaangażowaniem swoich członków. Na pozytywny komentarz zasługuje fakt, iż procedury wewnętrzne w zakresie prac technicznych były wielokrotnie dostosowywane do zmieniających się realiów gospodarczych i politycznych. Liczne reformy wewnętrzne każdorazowo umożliwiały dostosowanie się Organizacji do nowych realiów. Dzięki dynamicznemu rozwojowi, Organizacja na każdym etapie swojego istnienia mogła sprostać ówczesnym wymaganiom w obszarze metrologii prawnej.

Niedawna reforma prac technicznych stanowi kolejny etap w rozwoju Organizacji. Pozostaje mieć nadzieję, że i tym razem będziemy mieli do czynienia z „nowym otwarciem”, charakteryzującym się zwiększeniem dynamiki prac oraz poprawą jakości zatwierdzanych zaleceń, które będą stanowiły pełną odpowiedź na współczesne wyzwania w dziedzinie spójności pomiarów.

Literatura

- [1] Athané B.: *The history of the International Organization of Legal Metrology*, "Bulletin de l'OIML", nr 4, październik 2001, s. 21-25.
- [2] *Brief account of the Sixth International Conference of Legal Metrology and the Seventeenth Meeting of the International Committee of Legal Metrology*, "Bulletin de l'OIML", nr 80, wrzesień 1980, s. 5-9.
- [3] *Compte rendu résumé, Quatrième Conférence internationale de métrologie légale*, Londre du 23 au 28 octobre 1972, "Bulletin de l'OIML", nr 49, grudzień 1974, s. 27-39.
- [4] *Compte rendu résumé, Troisième Conférence internationale de métrologie légale*, Paris du 21 au 26 octobre 1968, "Bulletin de l'OIML", nr 34, grudzień 1968, s. 37-49.
- [5] Gajewski Z.: *Międzynarodowa Organizacja Metrologii Prawnej*, „Pomiary Automatyka Kontrola”, kwiecień 1957, Zeszyt 4, s. 133-134.
- [6] Jacob M.: *L'Organisation Internationale de Métrologie Légale*, "Bulletin de l'OIML", nr 1 1960, s. 7-12.
- [7] Klarner-Śniadowska M.: *Dziesiąta Międzynarodowa Konferencja Metrologii Prawnej*, „Metrologia i Probiernictwo”, 2(9)1997, s. 23-25.
- [8] Klarner-Śniadowska M., Piotrowska B.: *Słownik biograficzny pracowników Głównego Urzędu Miar*, Warszawa 2007.
- [9] Konwencja ustanawiająca Międzynarodową Organizację Metrologii Prawnej, podpisana w Paryżu dnia 12 października 1955 r. (Dz. U. z 1959 r., Nr 4 poz. 24).
- [10] Memorandum of cooperation between the International Organisation of Legal Metrology and the United Nations Industrial Development Organization, "Bulletin de l'OIML", nr 81, grudzień 1980, s. 30-32.
- [11] Plebański T.: *Działalność na terenie międzynarodowym metrologów związanych z Polską Służbą Miar*, „Pomiary Automatyka Kontrola”, nr 12, grudzień 1971, s. 529-534.
- [12] Szamotulski J. W.: *Szósta Międzynarodowa Konferencja Metrologii Prawnej*, „Normalizacja”, 10-11/1980, s. 57-58.